บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการติดตามผลบัณฑิตทางแพทยศาสตร์ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจอาชีพของบัณฑิตทางแพทยศาสตร์ ศึกษาลักษณะการกระจายและประเภทงานหลักของบัณฑิตเฉพาะที่ประกอบอาชีพแพทย์ และศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างบัณฑิตชายและหญิงในการประกอบอาชีพ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มตัวอย่างบัณฑิตทางแพทยศาสตร์จากบัณฑิตที่สำเร็จปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ถึง ๒๕๐๔ จากคณะแพทยศาสตร์ ๓ แห่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๑๒ คน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลทั้งหมดจากบัณฑิตจำนวน ๔๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๔.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้การกระจายร้อยละ และทดสอบความแตกต่างด้วยค่าไคสแควร์โดยระดับความมีนัยสำคัญร้อยละ ๕

สรุปผลการวิจัย

๑. การประกอบอาชีพของบัณฑิตทางแพทยศาสตร์ บัณฑิตเกือบทั้งหมด (ร้อยละ ๙๒) ประกอบอาชีพแพทย์ และมีร้อยละ ๖ ของบัณฑิตทั้งหมดประกอบอาชีพในต่างประเทศ ในจำนวนบัณฑิตที่ประกอบอาชีพในต่างประเทศนี้เป็นบัณฑิตที่สำเร็จในปี ๒๕๐๔ ถึง ๒๕๐๘ มากกว่าปีก่อน ๆ ส่วนบัณฑิตที่พิการหรือถึงแก่กรรมและประกอบอาชีพอื่นที่ไม่ใช่แพทย์มีน้อยมาก ซึ่งไม่แตกต่างจากศูนย์ จึงอาจกล่าวว่าเป็นการเกิดขึ้นโดยบังเอิญ ลักษณะการกระจายของการประกอบอาชีพของบัณฑิตชายและหญิงไม่มีความแตกต่างกัน

๒. การกระจายของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพแพทย์ตามความเจริญของท้องถิ่น มีลักษณะการกระจายที่แตกต่างกันในแต่ละระดับความเจริญของท้องถิ่นอย่างเด่นชัด คือมีร้อยละ ๕๗ ของบัณฑิตทั้งหมดอยู่ในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี มีร้อยละ ๓๓ อยู่ในเขตอำเภอเมือง และเพียงร้อยละ ๑๐ อยู่ในเขตอำเภออื่น ๆ นอกจากนี้ยังปรากฏว่าเพศมีความสัมพันธ์ต่อการเลือกประกอบอาชีพในเขตความเจริญของท้องถิ่น ดังเช่น ในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรีมีอัตราร้อยละของหญิงมากกว่าชาย แต่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภออื่น ๆ ของจังหวัดต่าง ๆ มีอัตราร้อยละของชายมากกว่าหญิง

๓. การกระจายของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพแพทย์ตามภาค เนื่องจากความเจริญทางด้านการแพทย์ในนครหลวงกรุงเทพธนบุรีมีอย่างเด่นชัด ผู้วิจัยจึงจัดนครหลวงกรุงเทพธนบุรีไว้เป็นภาคเฉพาะอีกหนึ่งภาค จากการวิจัยปรากฏว่าการกระจายของบัณฑิตเฉพาะในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี มีร้อยละ ๕๗ ซึ่งมีการกระจายมากกว่าภาคต่าง ๆ รวมกัน ๖ ภาค การกระจายใน ๖ ภาคนี้ ภาคเหนือสูงกว่าภาคอื่นเล็กน้อย เรียงตามลำดับมากน้อยดังนี้ ภาคเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคตะวันตก การกระจายของบัณฑิตตามภาคนี้มีความแตกต่างระหว่างเพศของบัณฑิต

๔. การกระจายตามลักษณะหน่วยงาน ร้อยละ ๔๕ ของบัณฑิต ประกอบอาชีพแพทย์ในโรงพยาบาล และร้อยละ ๒๘ ประกอบอาชีพในโรงเรียนแพทย์ มีบัณฑิตส่วนน้อยกระจายอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ คือ ศูนย์บริการอนามัยและสถานีอนามัยมีเพียงร้อยละ ๑๐ คลินิกเอกชนและหน่วยบริการอนามัยของบริษัทและองค์การต่าง ๆ มีเพียงร้อยละ ๑๐ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่ไม่มีหน้าที่ด้านบริการตรวจรักษาโรคและสอนโดยตรง มีเพียงร้อยละ ๖ เท่านั้น การกระจายของบัณฑิตในแต่ละลักษณะหน่วยงานของบัณฑิตชายและหญิงต่างกัน

๕. การกระจายของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพแพทย์ตามหน่วยงานที่สังกัด บัณฑิตเกือบทั้งหมด (ร้อยละ ๙๐) ประกอบอาชีพแพทย์ในหน่วยงานที่สังกัดรัฐบาล มีเพียงร้อยละ ๑๐ ประกอบอาชีพแพทย์ในหน่วยงานที่สังกัดเอกชนเท่านั้น ลักษณะการกระจายนี้ไม่มีความแตกต่างระหว่างบัณฑิตชายและหญิง

๖. งานหลักของบัณฑิตที่ประกอบอาชีพแพทย์ ได้กระจายบัณฑิตตามลักษณะของงานหลักโดย–อาศัยการใช้เวลาส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติงานนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า บัณฑิตส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๗๘) มีงานด้านเวชกรรมเป็นงานหลัก ส่วนบัณฑิตที่มีงานด้านการสอน บริหาร และวิจัย เป็นงานหลักมีร้อยละ ๙ ๗ และ ๔ ตามลำดับ ส่วนบัณฑิตที่ปฏิบัติงานเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ มีเพียงร้อยละ ๒ งานด้านการสอนและการบริหารนี้ มีอัตราร้อยละของบัณฑิตกลุ่มที่สำเร็จก่อนมากกว่าบัณฑิตกลุ่มที่สำเร็จหลัง ลักษณะงานหลักที่บัณฑิตปฏิบัตินี้ มีการกระจายของบัณฑิตชายและหญิงไม่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

๑. จากผลการวิจัยซึ่งสรุปได้ว่าบัณฑิตทางแพทยศาสตร์ส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงได้รับใช้สังคมในด้านบริการทางการแพทย์ ซึ่งตรงกับสมมุติฐานที่ได้ตั้งไว้ และปรากฏว่ามีบัณฑิตเพียงส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพในต่างประเทศ แต่ก็ช่วยให้เห็นแนวโน้มว่าแพทย์ที่สำเร็จรุ่นหลังไปต่างประเทศมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการศึกษาติดตามผลบัณฑิตที่ไปประกอบอาชีพในต่างประเทศว่า บัณฑิตเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายในการประกอบอาชีพในต่างประเทศนานเพียงใด มีเหตุจูงใจอะไรบ้างที่ทำให้แพทย์ไปประกอบอาชีพในต่างประเทศ และมีแนวโน้มของบัณฑิต ในการไปต่างประเทศในอนาคตเป็นอย่างไร ผู้วิจัยเชื่อว่าผลการวิจัยจะเป็นแนวทาง ในการขจัดปัญหาความสูญเสียกำลังคนระดับสูง (brain drain) ไปให้กับต่างประเทศ

๒. จากการวิจัยทำให้เห็นปัญหาการกระจายของกำลังแพทย์อย่างเด่นชัด ความแตกต่างของความเจริญของท้องถิ่นและลักษณะของหน่วยงานต่างๆ มีผลต่อการกระจายของกำลังแพทย์ นอกจากนี้เพศก็มีส่วนสัมพันธ์ต่อการกระจายเช่นกัน ฉะนั้นการแก้ปัญหาการกระจายนี้จึงเป็นปัญหาที่จะต้องร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในด้านสาธารณสุขและโรงเรียนแพทย์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรจะได้มีการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาอย่างลึกซึ้ง ในฐานะที่โรงเรียนแพทย์มีหน้าที่ผลิตแพทย์ที่มีคุณภาพและปริมาณเพื่อสนองความต้องการของสังคม ควรได้ติดตามผลบัณฑิตว่าบัณฑิตมีความรู้ ทัศนคติ และความรู้สึกรับผิดชอบต่ออาชีพแพทย์เพียงไร และในฐานะของหน่วยราชการที่เป็นเสมือนผู้แทนของประชาชนผู้ใช้บริการของแพทย์ ควรได้ศึกษาติดตามผลว่าได้ให้การตอบแทนบริการของแพทย์อย่างยุติธรรมและเสมอภาคกันหรือไม่

๓. ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในเรื่องลักษณะและปริมาณงานต่าง ๆ ที่แพทย์ปฏิบัติ และปัญหาจากการปฏิบัติงาน ข้อค้นพบอาจจะเป็นประโยชน์ช่วยในการวางแผนผลิตกำลังคนในทางที่จะช่วยแบ่งเบาภาระของแพทย์ และได้กำลังคนที่มีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนแพทย์